

GRIID Project Objectives (Grassroot Innovations for Inclusive Development)

- (અ) આપણા પ્રોજેક્ટની લાંબાગાળાની સંભવિત અસરો
- (૧) આપણે જ્યારે, રોજબરોજ અનુભવાતી કોઈ સમસ્યા કે પ્રશ્ન અંગે જાગૃત થઈએ અને તેનો ઉકેલ શોધવા, કોઈ સંશોધન કે ઉપાય મેળવા પ્રયત્નશીલ બનીએ ત્યારે આપણને સંશોધન કાર્યમાં, પ્રેરકબળ, કાર્યનો વાસ્તવિક-યોગ્ય પ્રારંભ તથા તેના સામાજિક માળખાની, ભૂમિકા અને મહત્ત્વ અંગે સ્પષ્ટ જાણકારી મળે છે. આ સંશોધનોને છેવાડા સુધી પ્રસારણ તથા પ્રચાર બાદ લોકો કે ઉપલોક્તાઓ દ્વારા તેમના અનુભવના આધારે કરવામાં આવતા ફેરફારો કે પરિક્ષણોનું એક યોગ્ય પ્રત્યાયન માળખું ઉભુ થાય તો આપણે, સંશોધનો તૈયાર કરવા માટે લોકોનો સહભાગી હિસ્સો ઉભો કરી, એક સંસ્થા જેવું વાતાવરણ, સામાજિક વર્તુળમાં ઉભુ કરી શકીએ છીએ. અહીં, સમાજ દ્વારા સંશોધનોમાં, તેમના માર્ગદર્શન, કાર્યાનુભવ દ્વારા અનોખો સહકાર મેળવી શકાય છે. સંશોધનોના વ્યક્તિગત પ્રયાસો, ઘણીવાર, સૌમ્ય-એકધારી, દિશાના હોઈ શકે છે. પરંતુ મોટે ભાગે તેમાં, વિવેચનના અભાવે, ક્યારેક, સંશોધન કાર્યની ઝડપ કે તેની ગતિ અવરોધાય છે.
- (૨) અહીં એક નોંધનીય મુદ્દો એ છે કે, સાર્વજનિક સંશોધન માટે, મોટા પાયા પર અંદાજપત્રની ફાળવણી કરવામાં આવતી હોવા છતા ભારત તથા બીજા ઘણા દેશો, વ્યાપક જનસહકાર ધરાવતી સંશોધન પ્રક્રિયા ઉભી કરી શક્યા નથી. નાના ખેડૂતો દ્વારા, રોજબરોજ ની ઘરેલું જિંદગીમાં, રસ્તા પર ચાલતા નાના વ્યવસાયના મશીનો અંગે, કે અન્ય નાના કદના ઘણા પ્રશ્નો આપણી સમક્ષ છે કે જે ઘણા વર્ષોથી કોઈ ઉપાય કે સુઝાવ વિના ચાલ્યા આવે છે. ઘણા બધા વ્યવસાયો એવા છે કે જેમાં વપરાતા સાધનો અને ઓજારો, કદાચ શતાબ્દિ વર્ષો સુધી નહીં તો પણ ઘણા બધા વર્ષો/દાયકાઓથી એકધારા-કોઈ અઘતન ફેરફારો કર્યા સિવાયના વપરાશમાં ચાલ્યા જ આવે છે. આ સમસ્યાઓને આપણે કઈ રીતે મૂલવી શકીએ. શું સૃષ્ટિ કે તેણે સ્થાપેલ આસ્તિક અથવા હની-બી નેટવર્ક અથવા ચીન જેવી સંસ્થાઓ એ સ્થાનિક સ્તર પર થતા સંશોધનોને શીઘ્ર તેની સાથે લગભગ તે જ પ્રકારના અન્ય સંશોધનો હોય તો તે જોડી તેમાં કોઈ સુધારો વધારો કે ફેરફાર કરી, કે આ સંશોધનોનું પ્રસારણ કરી તેમાં અન્ય સંશોધકો કે લોકો દ્વારા, ફેરફાર કે સુધારો થઈ શકે તે રીતે સ્થાનિક/ગ્રામીણ ઉત્પાદનોની ટેકનોલોજીના પ્રસારણ માટે યોગ્ય નેટવર્ક ઉભુ કરવા સક્ષમ છે ? શું એવું કોઈ રાષ્ટ્રીય કે વૈશ્વિક ટેકનોલોજી પ્રાપ્તિ ભંડોળ ઉભુ કરી શકાયકે જેથી સંશોધકોને તેમનું વળતર આપી શકાય અને તેમના સંશોધનોને સાર્વજનિક ક્ષેત્રમાં વ્યાપક ઉપયોગમાં મૂકી શકાય ?
- (૩) આપણે પારંપરિક જ્ઞાનધારકોની સર્જનાત્મકતાને સાથે રાખી ટેકનોલોજીના સંશોધન તરીકે કેવી રીતે તાલમેલ ઉભો કરી શકીએ ? હાલની પેઢીમાં જ્ઞાન/ટેકનોલોજીનું ધોવાણ જેટલું છે તેટલું અગાઉ ક્યારેય નહતું. હાલમાં આપણે એક નાઝુક સંકટયુક્ત તબક્કામાંથી પસાર થઈ રહ્યા છીએ. આગામી જૂન માસથી અમે શાળાઓમાં અભિયાન ચાલુ કરી રહ્યા છીએ કે જેથી, શાળાના બાળકો દ્વારા ભાવી પેઢીમાં પરંપરાગત જ્ઞાન વિશે, તેના મહત્ત્વ તથા ઉપયોગીતા વિશે સમજ ઉભી કરી શકાય તથા આ જ્ઞાનનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કરી શકાય. ભારત અને ચીન જેવા દેશોમાં તેની નગર સંસ્કૃતિઓમાં, તેના પરંપરાગત જ્ઞાનને કોઈપણ સંજોગોમાં લુપ્ત થવા દઈ શકાય નહીં. આ જ્ઞાનના સંવર્ધન માટે કેટલીક બિન-શોષણકારી/બીન-વ્યવસાયિક સ્વૈચ્છિક સંગઠનોના યોગદાન વિના તથા યોગ્ય સામાજિક ગોઠવણ વિના, તેનું સંરક્ષણ કરવું શક્ય નથી. પાછલા એક-કે બે વર્ષ દરમિયાન, સૃષ્ટિ અને હની-બી નેટવર્ક, દ્વારા આ પરંપરાગત જ્ઞાન આધારિત-ખાદ્ય વાનગીઓ તથા, કેટલીક ઔષધ ઉત્પાદનોને બજારમાં મૂકવામાં આવ્યા છે. તેનાથી, જ્ઞાન સંરક્ષણની સાથે ગરીબી નિવારણનો જ્ઞાન આધારિત વિકલ્પ પ્રાપ્ત થયો છે.
- (૪) પીરામીડની તલ સપાટી એ એક જાણીતી ઉક્તિ બની ગયેલ છે. કારણ કે દુનિયાભરના લોકો અંદરબાને એક તથ્ય સ્વીકારેલ છે કે, જાણકારીસભર ઉચ્ચત પરંતુ આર્થિક રીતે પછાત સમાજ કે સંસ્કૃતિ એ, જ્ઞાન અને ગુણધર્મ બન્ને દૃષ્ટિએ પછાત જ ગણાય છે. પરંતુ હવેથી શબ્દકોશમાં, સંશોધન પદ્ધતિની પરિભાષા બદલવી પડશે, કારણકે અત્યાર સુધી તેમાં બાકાત રખાયેલ છે તેમ, બહોળા જન સમાજ દ્વારા વપરાશમાં રહેલ જ્ઞાન, સંશોધન કે પરંપરાગત રૂઢિને હવે તેઓ અગવણી શકશે નહીં. આપણે છેવાડાના જનસમાજમાં, ઉત્પાદકતા અને સર્જનાત્મકતાની ભૂમિકા અંગે પુનઃવિચાર કરવો પડશે. તે માત્ર સામાજિક વિકાસમાં જ નહીં પરંતુ, વૈશ્વિક પ્રવાહ જે દિશામાં ચાલી રહ્યો છે તેમાં, છેવાડાના સમાજને ભેળવવા કે તે અંગે જાણકારી આપવામાં પણ એટલી જ મહત્ત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. સામાન્ય જનસમાજમાં રહેલા જ્ઞાનનો અભ્યાસ કરવા માટે શોધયાત્રા જેવા સ્વૈચ્છિક પ્રયત્નો, એ સામાજિક ભાગીદારી ઉભી કરતા નવીનમોડેલ બની શકે તેમ છે. અમે ૨૮મી મે એ, કેમ્બ્રિજ યુનિવર્સિટી સાથે, તથા ૨૮મીના રોજ, બીબીસીના ‘સિમોન મેયો પ્રોગ્રામ’માં હાજર રહેવાના છીએ, આ પરિસંવાદમાં, સાપ્ટેમ્બર,(૧૫-૨૦ સુધી) કેમ્બ્રિજ થી -નોર્થ સી-

યુકે સુધી યોજનારી શોધયાત્રા અંગ માહિતી આપવામાં આવશે. આ આયોજનથી અન્ય ઘણી બધી માહિતી અને ઘટનાઓની જાણ થશે, પ્રચાર-પ્રસારના નવા પર્યાયો મળશે. આઈપીઆરના માળખાને તથા મુક્ત સ્ત્રોત, સંશોધનોના મિશ્રણ અંગે નવીન રસ્તાઓ ઉભા થશે, સમાન ટેકનોલોજીની સંભાવના વિકાસ પામશે અને તે ઉપરાંત, વ્યક્તિગત, વ્યવસાયિક તેમજ સામાજિક જનજીવનને એક પ્રવાહમાં જોડવાનો એક નવીન માર્ગ ઉભો થશે.

(બ) ચીન-ભારત સહયોગ દ્વારા ઘણી મોટી અસરો શક્ય બનશે

અહીં અમે જે માહિતી દર્શાવી રહ્યા છીએ તે અમારા અંગત નિરિક્ષણ પર આધારિત છે તથા તેમાં લિયાન અને ઝેંગ દ્વારા કેટલાક સુધારા વધારા કરી ફેરફાર સૂચવેલ છે.

(૧) આ નિરિક્ષણ પરથી એક રસપ્રદ હકીકત સામે આવે છેકે આ બન્ને વિશાળ દેશોમાં કેટલાક એક સરખા પ્રશ્નો જોવા મળે છે, અને આ સમસ્યાની સામે તેનો ઉકેલ મેળવવા માટે એક સમાન લગભગ સમાંતર પધ્ધતિઓ અમનાવાતી જોવા મળે છે. આ કારણને લઈને, અમે આ બે દેશોના વ્યક્તિ-વ્યક્તિ વચ્ચે, માહિતી આદાનપ્રદાનનું માળખું, ઉભુ કરવા હની-બી નેટવર્ક/ચીન જેવા નેટવર્ક શરૂ કરવાની એક તક કે જરૂરીયાત ઉભી થાય છે. વધુ સ્પષ્ટ રીતે સમજાવીએ તો ખેડ ખેડવાના ઓજાર ધરાવતી સાયકલની રચના ચીનમાં અને ભારતમાં બન્ને દેશોમાં નોંધવામાં આવેલ છે. સામાન્ય રીતે આ પ્રકારના ઓજારો, નાના કદના ખેડૂતો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે પરંતુ શા માટે બે અલગ-અલગ સમાજના લોકો પોતાના કૌશલ્યો કે અન્યોની શોધ એક બીજા પાસેથી શીખવાની કે તેમાં પોતાના જ્ઞાનને જોડવાનો કે સમજવા માટેનો અભિગમ કે તત્પરતા ધરાવતા નથી. અને તેમાં કોઈજ નાનપ કે ખામી હોઈ શકે નહીં. નાના કદના ખેડૂતોની, સરળ આવશ્યકતા કે સાદા ઓજારોની પદ્ધતિની આપલેમાં, ભારત કે ચીન કોઈ પણ દેશનો અહમભાવ કે અધિકારભાવ અવરોધરૂપ ન બનવા જોઈએ(આ પ્રકારના અન્ય સાનોમાં, ઝાડ પર ચડવાનો મશીનો, બરફ કાપવાના યંત્રો, સાદી બોટ, નૌકા રસ્તા પર ચાલતા વાહનો કે દ્વિમાર્ગી સાયકલ, કાર કે રીક્ષાનો સમાવેશ થાય છે). આ પ્રકારના નેટવર્કની આવશ્યકતા અને ઉપયોગિતા પાછળની એક હકીકત એ પણ છે કે, ભારતમાં અને કદાચ ચીનમાં પણ ગરીબ ખેડૂતો કે કારીગરોની ખરીદશક્તિ ઓછી છે કે જેઓ મોટા ઓજારો ખરીદી શકે તેમ નથી.

(૨) ચીનની મુખ્ય આર્થિક તાકાત એ તેના નવીન ટેકનોલોજી કે સંશોધનો પર તૈયાર કરવામાં આવેલ, સસ્તા દરના ઉત્પાદનો છે કે જેને ભારતનાં ઉત્પાદનો સાથે ભેળવી મોંઘા અને વધુ કિંમતના ઓજારોના પ્રશ્નનું નિવારણ મેળવી શકીએ(અહીં ઉત્પાદનો નહીં પરંતુ તેની ટેકનોલોજી અને ડિઝાઈનને આદાન પ્રદાનનો મુખ્ય આધાર છે). આજ રીતે, આફ્રિકાના તથા અન્ય દેશો પણ આવા સાધનોની ટેકનોલોજીનો તેના ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ કરી શકે છે. સોફ્ટવેર ઉદ્યોગ ક્ષેત્રની જેમ ભૌતિક ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રમાં પણ ટેકનોલોજીને સરળતાથી વિસ્તારી, વહેંચી કે આદાન પ્રદાન થઈ શકે અને ટેકનોલોજી-એક્સપોર્ટ ઉભી કરી શકાય તેમ છે અને તેમાં ભારત અને ચીન જેવા દોશો ઘણો મોટો ફાળો આપી શકે તેમ છે. વૈશ્વિક વિકાસ માટેનું આ સમગ્ર માળખુએ હોઈ ભયસ્થાન કે શંકાવિનાનું, ભૌગોલિક-રાજકીય કાવાદાવા વિનાનું રહેશે. વૈશ્વિકરણની ભાવનાથી પ્રેરિત આ આદાનપ્રદાન, એ માત્ર વ્યવસાયિક હિત માટેકે સહાયતા પ્રાપ્ત કરવા માટે જ નહીં પરંતુ, પરસ્પર વિશ્વસનીયતાનું સુમેળભર્યું વાતાવરણ ઉભુ કરશે અમારું એવું અનુમાન છેકે આ નવીન કાલ્પનીક આયોજનના ઉદ્ભવ અને વિકાસ માટે આ વિશ્વમાં ચોક્કસ યોગ્ય વાતાવરણ પ્રાપ્ત થશે.

(૩) સંયુક્ત પ્રવૃત્તિઓમાં

- આ પ્રકારના મુદ્દાઓ પર સંશોધનાત્મક અભ્યાસ ઘણો કઠિન બને તેમ છે. તેમાં રીયા દ્વારા તેના શોધનિબંધમાં દર્શાવેલ પદ્ધતિ અથવા પ્રત્યાઘાતી કે સહભાગી સંશોધન પધ્ધતનો ઉપયોગ કરી શકાય તેમ છે. હું હાલમાં યોજનારી, જુન માસની તાઈજેનની શાંઘાઈ મુલાકાતમાં ભાગ લઈશ નહીં. પરંતુ, કદાચ ભવિષ્યમાં યોજનારા, કોઈ આયોજનમાં ચોક્કસ જોડાઈ શકીશ.
- ખાનગી વ્યવસાય કરનારા સ્વનિયોજીત વ્યક્તિઓ(કે જે કોઈ તાલિમ વિનાના અને બિન વ્યવસાયિક વ્યક્તિઓ છે), આગળ વધારવા માટે, ઓનલાઈન માધ્યમો દ્વારા પ્રદર્શિત કરવું.
- સંયુક્ત કાર્યશીબીરો, વ્યવસાયીકો તથા સંશોધકોની અરસપરસ મુલાકા, તેમજ વ્યવસાયિક, સામાજિક નીતિ ઘડવૈયાઓ સાથે ટેકનોલોજીના અંગત માલિકી અને મુક્ત સ્ત્રોત ટેકનોલોજી ઘડવા અંગે કાર્યશીબીરોનું આયોજન.
- બાળકોને, એક વ્યાપક સામાજિક અને સાર્વજનીક સંપત્તિ ઉભી કરવા તથા ટકાવી રાખવા માટે તેમની જવાબદારીઓ સમજવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા કારણ કે સામાજિક જીવનધોરણ સુધારવા માટે બજાર પર વધુ પડતી નિર્ભરતા કે આધાર રાખવામાં આવે છે તેને લઈને બજારમાં પૂરવઠાની અપ્રાપ્યતા, ખરીદશક્તિ અને પૂરવઠા પ્રાપ્તિના કેટલાક સાહજીક પ્રશ્નો ઉદ્ભવે છે.
- પાયાગત સંશોધનોની જાહેરાતો માટે, તે અંગેની પુસ્તિકાઓ, પુસ્તકો તેમજ સંયુક્ત શોધ અહેવાલો.
- આ સિવાય અન્ય ઘણા પ્રયત્નો થઈ શકે તેમ છે. ‘હની બી’ દ્વારા ચાઈનાના જીઆરઆઈ ને વૈશ્વિક ફલક પરીચય

GRID Project Objectives and Output

ક્રમ નં.૧

- ઉદ્દેશ.૧ એનઆઈએસને અંતર્ગત જીઆરઆઈ, માળખાના ઉદ્ભવ, તેના અસ્તિત્વ તથા તેને સફળતા પૂર્વક કાર્યરત રાખવા માટેના આવશ્યક પરિબલો વિશે જાણકારી મેળવવી.
- ૫૦૦૦ જેટલી ટેકનોલોજી અંગે તેની માહિતી સરળ રીતે દર્શાવતી રજૂઆત કરવી, તેમાં ટેકનોલોજીના વિવિધ અભિગમો, તેની વિશિષ્ટતા, વિભાગો તેમજ કામચલાઉ કે ટૂંકાગાળાની અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં તેની સંલગ્ન કાર્યપદ્ધતિ દર્શાવતી માહિતીની જેમ કે ઉઘર્ષ નિયંત્રણ પદ્ધતિ, સરળ રૂપરેખા દર્શાવતી.(બી.૧.૧)
- માહિતીની રૂપરેખાનું સંલગ્ન વિભાગોમાં, ટેકનોલોજી પ્રમાણે અને કામચલાઉ ધોરણ વિસ્તરણ કે પ્રચાર પ્રસારના કારણે, જીઆરઆઈના માળખાના ઉદ્ભવ માટે કે રચના માટે સામાજિક પરિસ્થિતિની સવિસ્તૃત માહિતી પ્રાપ્ત થાય છે.

ક્રમ નં.૨

- ૧.૧.બી. નવીન સંશોધનના સંભવિત માર્ગની, તેની પાછળના પ્રેરણાસ્ત્રોતની તથા તેની વાસ્તવિક પ્રારંભની વિસ્તૃત માહિતી મેળવવા માટે તેની કાર્ય-અધ્યયન પદ્ધતિઓની પસંદગીમાં જેની પર સવિશેષ ભાર મુકવામાં કે વારંવાર સૂચવેલ છે તેવી પદ્ધતિઓ, પરસ્પર વિરોધાભાષી પદ્ધતિઓ તેમજ તમામ પાસાઓને સામેલ રાખી શકાય તેવી અધ્યયન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે. (૮.૧.૧.બી)
- વિષય અધ્યયનના પરિણામો, નમૂના સર્વે તથા દ્વિપક્ષીય અભ્યાસના પરિણામોની ચર્ચા કરવા માટે કાર્યશિબિરનું આયોજન કરવામાં આવશે.(૮.૧.૧ થી ૮.૧.૧.૩)
- ઔપચારિક સંશોધનો અંગે, પ્રોત્સાહન રૂપ અહેવાલ તેમજ અનૌપચારિક કે વિશેષ સંશોધનો, પાયાના સંશોધનો તેમજ ટી.કે. પદ્ધતિઓ અંગે, સંશોધનની પદ્ધતિઓ દર્શાવતા સવિસ્તૃત અહેવાલ કે નિબંધની રજૂઆત.

ક્રમ નં.૩

- જીઆરઆઈના માળખાને આગળ ધપાવવા માટે સંસ્થાઓના માળખા કે વાતાવરણનનો અભ્યાસ કરવો.
- ૧.૨.૧. ઔપચારિક વિધિસરના સંશોધન અને વિકાસ પદ્ધતિઓ અંગે સંસ્થાઓના પ્રતિભાવનો અભ્યાસ કે અહેવાલની આપલે કરવી.(૮.૨.૧.)
- નીચે દર્શાવેલ કેટલીક સર્વસામાન્ય સમસ્યાઓ અંગે માહિતી પ્રત્યાયન કે આપલેની સીમા વિસ્તૃત કરવા રાષ્ટ્રીય ધોરણે કાર્ય શિબિરોનું આયોજન કરવું. જેમાં વિવિધ સમસ્યાઓમાં, વિશિષ્ટ, ઉઘર્ષ, ખેત ઓજારો કે મશીનો, પશુધન, પાણી વગેરે સાથે સંલગ્ન મુદ્દાઓ પર ઉપભોક્તાઓ દ્વારા તૈયાર કરેલ સંશોધનોનો અભ્યાસ કરવો(૮.૧.૨.૨.). ઉપર સૂચવેલ વિષય અધ્યયનોમાં સંસ્થાની આર્થિક સ્થિતિનો પણ સમાવેશ કરવો.(૮.૧.૨.૩.) તથા, વિષય અધ્યયનમાં સરળ કે સુગમ પરિબલો તથા પ્રતિવર્તી કે બાધક પરિબલોનું પૃથક્કરણ કરવું. (૮.૧.૨.૫.)
- આ વિષય સંબંધી પરિણામો પ્રાપ્ત થાય છે, કાર્યશિબિરના અહેવાલો તથા જીઆરઆઈ અંગેના સંસ્થાના પ્રતિભાવોનું અર્થઘટન મેળવવું, વિવિધ દ્રષ્ટિકોણથી અભ્યાસ હાથ ધરવો, પ્રાયોગિક પરિક્ષણ તેમજ ઉપભોક્તા દ્વારા પ્રાપ્ત થતા સંશોધનો અંગે જાણકારી મેળવવી.

ક્રમ નં.૪

- જીઆરઆઈના માળખાને શરૂ કરવા તથા આગળ ધપાવવા માટે તેની સાથે સંલગ્ન વ્યક્તિગત તેમજ સંસ્થાકીય પરિબલોની કાર્યક્ષમતા ઉભી કરવી.
- ૧.૩. જીઆરઆઈ માળખા અંગેના મુખપત્રો તેમજ, કાર્યક્ષમતા ઉભી કરવા માટેના સૂચનો અંગેના કાર્યશિબિરોનું આયોજન (૮.૧.૪.૧. અને ૮.૧.૪.૨.). અભ્યાસના પરિણામોને સંશોધકો તથા ટેકનોલોજીના જાણકારો સાથે ચર્ચવામાં આવશે કે જેથી આ વ્યાપક અભ્યાસના અહેવાલો, તેની સંશોધન પદ્ધતિઓ તથા અન્ય મુદ્દાઓના આધારે એક ડેટા ઉભો કરી શકાય.
- જીઆરઆઈના મુખપત્રો, કાર્યશિબિરોના અહેવાલો, સાધનો-ઓજારોની કીટ અથવા, જીઆરઆઈને પ્રદર્શિત કરતા સાધનો તથા તેની નીતિ કે નિયમાવલીની નોંધ.

ક્રમ નં.૫

- વિસ્તરણ તથા પ્રોત્સાહન પુરૂ પાડવા માટે વવિધ તક (હાલના ઉપલબ્ધ પરિબલો, પ્રયોગમાં રહેલા, કાલ્પનિક અથવા

સંભવિત), ઉપલબ્ધ કરાવવી.

- ૨.૧. ટેકનોલોજીના વિશિષ્ટ પદ્ધતિ દ્વારા જાણકારી કે પ્રસારણના માર્ગોની માહિતી મેળવવી. (૮.૨.૧.) ખેડૂતોની વચ્ચે ટેકનોલોજીના આદાન પ્રદાન દ્વારા પ્રસારણ, તથા આવા કેટલાક કિસ્સાઓના સંશોધન અભ્યાસના નિરિક્ષણો (પાંચથી છ જેટલી ટેકનોલોજી વ્યાપક પ્રચાર પ્રસાર પામેલી છે.) અને તેના બહુકોણીય અભ્યાસ માટે, તથા આ જ્ઞાનને પ્રમાણિત કરવા માટે, ચર્ચાઓ યોજી શકાય તેથી કાર્યશીલીઓનું આયોજન કરવું (૮.૨.૧.૧. થી ૮.૨.૧.૨.). મુક્ત સ્ત્રોત તથા બૌદ્ધિક સંપદા(આઈપી) સંબંધીત ટેકનોલોજી વચ્ચેના સંબંધો (૮.૨.૧.૫.).

- પાયાગત સંશોધનો કે ટેકનોલોજીને અપનાવવા માટે કે અસ્વીકૃત કરવા, સ્થગિત રાખવા બદલવા કે કોઈ ફેરફારને અમલમાં મૂકવા માટે ઔપચારિક જ્ઞાન વર્તુળ દ્વારા મળતી માહિતી, તે પરિણામોના વિભિન્ન સંસ્કૃતિઓ વચ્ચેની સરખામણી દ્વારા, તેમજ શોધયાત્રા દરમિયાન પ્રાપ્ત થતી કે ધ્યાન પર આવતી નવીન ઉપલબ્ધિઓ દ્વારા, તેમજ તેમનું સાંસ્કૃતિક અભિગમ સિવાય તેનું, પ્રલેખીકરણ તથા પૃથક્કરણ દ્વારા પ્રાપ્ય માહિતી પર આધાર રાખવામાં આવે છે. અહીં, આપણી સમક્ષ એક તથ્ય એ પણ છે કે, ઘણા કિસ્સાઓમાં એક સમાન સમસ્યાઓ ઉદ્ભવે છે પરંતુ તે પરત્વે, એકસમાન સંશોધનો પ્રાપ્ત થતા નથી. કદાચ તે, ટોચનીની પ્રચલિત ઉક્તિ પ્રમાણે સંશોધનમાં આકસ્મિક ઉપાય કે સફળતાનો ઉદ્ભવ વિકાસ પામે છે.

ક્રમ નં.૬

- ૨.૧. પ્રસ્તાવમાં સૂચવ્યા પ્રમાણે, માહિતીના પ્રસારણ તેમજ વ્યાપક અભ્યાસ માટેના કેટલાક વ્યુહાત્મક આયોજનનું પરિક્ષણ કરવામાં આવશે અને શક્ય છે કે આ સંશોધન પ્રક્રિયા દરમિયાન કેટલીક નવીન પદ્ધતિઓ વિકાસ પામે. દ્વિતીય વર્ષ દરમિયાન, વિવિધ અભિગમો દ્વારા ઉપભોક્તાઓનો સર્વે હાથ ધરવામાં આવે તથા તૃતીય વર્ષમાં ફરીથી ડિઝાઈન કરી કાર્યરત કરવામાં આવેલી વ્યુહાત્મક પ્રસારણ પદ્ધતિની અસરકારકતા અંગે સંશોધન કરવામાં આવશે. (૮.૨.૧.૧. થી ૮.૨.૧.૩, ૮.૨.૧.૪.).

- આ સમગ્ર કાર્ય 'હની-બી' નેટવર્ક દ્વારા, તેના વિવિધ ભાષામાં પ્રકાશિત થતા ન્યૂઝ લેટર દ્વારા, વેબના માધ્યમથી પોસ્ટરો દ્વારા, શોધયાત્રા દ્વારા તથા નાની પુસ્તીકાઓ કે અન્ય પ્રકાશનો દ્વારા કરવામાં આવશે. કઈ પદ્ધતિ શ્રેષ્ઠ રીતે લોકઉપયોગી બની શકે છે તે મુદ્દાપર પ્રસારણ પદ્ધતિની વ્યુહાત્મક રચનાનું મુલ્યાંકન કરવું એ એક કઠિન કાર્ય છે. માત્ર જ્ઞાનનું સર્જન એ પૂરતું નથી, પરંતુ, જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી શકનાર વર્ગ સુધી તેને પ્રસારણ ન થાય ત્યાં સુધી તે બિનઉપયોગી બની રહે છે.

આમ નવીન આવિષ્કારને સાર્વજનિક કે લોકઉપયોગી સંપત્તિ કે ઉત્પાદન તરીકે કઈ રીતે અમલમાં લાવવું તે અંગે પણ સમાંતર પરિપ્રેક્ષ્યમાં વિચારણામાં આવશે.

ક્રમ નં.૭

- જીઆરઆઈ માળખાને પ્રોત્સાહિત કરતું સંસ્થાકીય વાતાવરણ.
- જીઆરઆઈનો સંસ્થાઓના સંદર્ભે સામાજિક સંશોધનોનો અભ્યાસ. (૮.૨.૨.૧. થી ૮.૨.૨.૨.).
- જીઆરઆઈ માટે સામાજિક સંશોધન દર્શાવતી અહેવાલ તથા નેટવર્કમાં તે અંગે વિવિધ શરૂઆત કે પ્રારંભ કરનારની માહિતી આપતી સમીક્ષા.

ક્રમ નં.૮

- સૃષ્ટિ સંસ્થામાં-સ્થાનિક સમુદાય તથા કેનેડા સ્થિત ભારતીયોની મુલાકાતની સંભાવનાને ધ્યાનમાં રાખી અરસ પરસ સહકાર વધારવા માટે બે કે ત્રણ મુલાકાતનું આયોજન કરવું (અહીં વાહન વ્યવહાર ખર્ચ સમાવિષ્ટ નથી.)

- 'હની બી' નેટવર્ક દ્વારા જે જ્ઞાન વર્તુળની પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં આવે છે તેવી પ્રવૃત્તિઓ/નેટવર્ક પ્રથમ હરોળના દેશોમાં ગોઠવવી.

ક્રમ નં.૯

- બૌદ્ધિક સંપદા અધિકાર (આઈપી)ને લગતી દફતરી પ્રક્રિયા, તેના નિતી કે નિયમો અથવા તેમાં ફાળવવામાં આવતા, ભૌતિક કે બિનભૌતિક સ્વરૂપના પ્રોત્સાહન કે લાભો, એ રીતે વિકસિત કરવાકે જેથી તે જીઆરઆઈના માળખાને સંપૂર્ણ સહાયક અથવા પૂરક રહે.

- ૨.૩. આઈપી હેઠળ અપાતા લાભો, મુક્ત સ્ત્રોત તરીકે મુકાયેલ ટેકનોલોજી તથા બૌદ્ધિક સંપદા આરક્ષણ અંગેનો વિગતવાર પોર્ટફોલીયો એ સમગ્ર ચિત્રને વધુ સ્પષ્ટ અને તંદુરસ્ત બનાવે છે. કેટલાક એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં સંશોધકોએ

તેના સંશોધન ઉપર આઈપી અધિકાર મેળવેલ હોવા છતાં તે અન્યની સાથે ટેકનોલોજીના જ્ઞાનને વહેંચવા સહમત હોય છે, આ કિસ્સાઓમાં આઈપી, આરક્ષીત ટેકનોલોજી તથા મુક્ત ટેકનોલોજી જ્ઞાન સ્ત્રોત વચ્ચેના સંબંધો વિશે વિસ્તૃત અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવશે. ઘણા કિસ્સાઓમાં આવી અંગત જ્ઞાનની વહેંચણી ન પણ જોવા મળે. આ બંને કિસ્સાઓમાં માહિતી વિતરણ કે આપૂર્તિ અલગ-અલગ જોવા મળે છે. આ મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખી, આઈપીના લાભો ફાળવવા માટે વિશેષ મહત્ત્વ તથા પીઆઈસીની ભૂમિકાનો સર્વે કરવામાં આવશે. (ટ.ર.૩.૧. થી ટ.ર.૩.૫.).

- ભૌતિક તથા બિનભૌતિક, સ્વરૂપના, વ્યક્તિગત તથા સમૂહગત લાભોની અસરકારકતા અંગે સાપેક્ષ તુલનાત્મક અભ્યાસ. લોકો માટે પરિક્ષણ પ્રયોગશાળા ઉપલબ્ધ કરાવવી કે જેથી, સંશોધનોમાં તેના થાપણદારોના રોકાણ અને જવાબદારી અંગેની સમજણ દર્શાવી શકાય. રાષ્ટ્રીય તથા આંતરરાષ્ટ્રીય પરિસંવાદ માટે નિતિ નીર્ધારણ. કાર્યકારી માળખાની રૂપરેખામાં પરિવર્તન કરવું.

ક્રમ નં.૧૦

- ૨.૩.૨. સામાજિક સંશોધનો અંગેના અભ્યાસની સાથે સાથે, જીઆરઆઈને પ્રોત્સાહિત કરવા તથા આગળ વધારવા માટે ઈનામ અથવા, બઢતી કે સન્માન જાહેર કરવાથી મળતા પ્રોત્સાહનની ભૂમિકા અથવા અગત્યતા. (ટ.ર.૩.૨.).

- જીઆરઆઈના માળખાનો યોગ્ય પરિચય આપવા માટે તેના આયોજનને પુરસ્કૃત કરવા માટે તેની મુખ્ય રૂપરેખા, તેના આંતર વિભાગીય તથા આંતર સાંસ્કૃતિક કાર્યરચનાના મહત્ત્વના મુદ્દા તથા તેના પાછળની દિર્ઘદ્રષ્ટિને દર્શાવતી વિગતો પુસ્તક રૂપે બહાર પાડવી.

ક્રમ નં.૧૧

- ચીનની ટીમ-ટુકડી માટે સંશોધન અંગેની માર્ગદર્શિકા.

ક્રમ નં.૧૨

- નીતીવિષયક સંક્ષિપ્ત નોંધ.

- એનઆઈએસમાં જીઆરઆઈની ભૂમિકા અંગે અર્ધવાર્ષિક નીતિવિષયક સંક્ષિપ્ત નોંધ.

વૈચારિક માળખું : એક સર્વસામાન્ય રૂપરેખા (જુઓ આકૃતિ ૧થી ૭ સિન્હા, ૨૦૦૭)

સામાજિક પરિસ્થિતિ આધારિત થાપણ

ઉદ્યાગોની શ્રેણી

ઉત્પાદન વૃદ્ધિ પ્રક્રિયામાં સમસ્યાઓ કે વિકલ્પોનો ઉદ્ભવ

સંશોધનો માટે પ્રેરક પરિબલ(વાહ્ય કે અંતર્ગત પરિબલો)

પ્રારંભિક શરૂઆતના તબક્કા(હકારાત્મક પ્રતિભાવ અથવા વ્યર્થ દુર્વ્યય અને સ્થગિત પરિસ્થિતિ)

સંશોધનોનું પ્રાયોગિક પરિક્ષણ દ્વારા અને ઉપભોક્તાઓના પ્રતિભાવો દ્વારા મુલ્યાંકન પ્રક્રિયા

પ્રસારણ કરવું અથવા સ્થગિત કરવું

મૂળભૂત ડિઝાઈનમાં ફેરફારો કરવા, આગળ વધુ સંશોધનો કાર્યરત રાખવા તથા પ્રતિભાવો મેળવવા

થાપણ રકમમાં ફેરફાર તથા તેની સ્થાનિક, પ્રાદેશિક અને રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ પડતી અસરો